

Дніпровського лісомисливського господарства призведе до значного розрідження популяції.

УДК 597.2/5 (262.54)

В.А. Демченко*, канд. біол. наук,

А.В.Савченко**, м. н. с.

* Міжвідомча лабораторія моніторингу екосистем Азовського басейну Одеського філіалу Інституту біології південних морів та Таврійського державного агротехнологічного університету

пр-кт Б. Хмельницького, 18, м. Мелітополь, 72312, Україна, demvik@mail.ru

** Приазовський національний природний парк

вул. 8-го Березня, 6, м. Мелітополь, 72319, Україна, priazovnp@mail.ru

РІЗНОМАНІТТЯ РИБ ПРИАЗОВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКА

Приазовський національний природний парк був створений відповідно до Указу Президента України від 10.02.2010 №154/2010 «Про створення Приазовського національного природного парку». Територія розташована в прибережній частині Азовського моря в межах Мелітопольського, Якимівського, Приазовського, Бердянського адміністративних районів та м. Бердянськ і займає площу 78126,92 га (другий НПП за площею в Україні).

Важливе значення території парку мають землі водного фонду, до яких входить літоральна частина Азовського моря, Молочний лиман, частина Утлюцького лиману, нижні ділянки річок Великий та Малий Утлюк, Ташенак, Молочна, Корсак, Берда.

Матеріалом для даної роботи послужили власні збори авторів як в сучасних умовах, так і задовго до створення НПП. Для отримання фактичного матеріалу використовували різноманітні знаряддя лову (зяброві сітки, мальковий волок, бичкові драги, ятіри та ін.). Збір іхтіологічного матеріалу здійснювався згідно загальноприйнятих методик.

За результатами досліджень встановлено, що у водних об'єктах Приазовського НПП виявлено 69 видів риб. Враховуючи важливість природоохоронної території та перспективи розвитку в акваторіях парку практичних заходів зі збереження рідкісної фауни, було встановлено наявність 8 «червонокнижних» видів риб. Найбільшу чисельність, в порівнянні з іншими видами риб Червоної книги в морських акваторіях, мають шемая азовська (*Alburnus leobergi*), осетер російський (*Acipenser gueldenstaedtii*), севрюга звичайна (*Acipenser stellatus*), значно рідше відмічається білуга звичайна (*Huso huso*) та бичок-пуголовок зірчастий (*Benthophilus stellatus*), а такі види як морський коник довгорилий (*Hippocampus guttulatus*), тригла жовта (*Chelidonichthys lucernus*), зубарик звичайний (*Diplodus puntazzo*) є дуже рідкісними.

Протягом ХХ ст. іхтіофауна Азовського моря зазнавала значних змін у зв'язку зі змінами його режиму, викликаними як природними кліматичними факторами, так і різними видами антропогенної діяльності в басейні. Подібні зміни характерні і для акваторій Азовського моря, що увійшли до складу ПНПП. Головною тенденцією сучасного стану іхтіофауни є зменшення кількості видів риб. Разом з тим слід зазначити, що основу іхтіоценозу моря становить невелика кількість видів. Так до численних і звичайних видів відносяться близько 30. Велика частина видів риб моря потрапляє в ранг рідкісних і поодиноких.

Видове різноманіття іхтіофауни Молочного лиману в історичному плані піддавалось значним коливанням як в кількісному, так і в якісному відношеннях. Це пов'язано з низкою причин, серед яких важливими є гідрологічні, а також пов'язані з ними гідрохімічні чинники. Значні коливання вказаних факторів спостерігались у водоймі, особливо, протягом ХХ ст. Слід зазначити, що лиман з постійною періодичністю стає закритим. Вперше це відбулося в травні 2002 р., повторилося в 2006-2007 рр. З 2008 р. проблема сполучення лиману з морем є вже постійною. Такі зміни призвели до корінних змін в іхтіоценозах. За результатами досліджень в період 2005-2011 рр. в лимані мешкає 10 видів риб. При цьому слід відмітити, що такі види як бичок-кругляк, бичок-пісочник, голка пухлощока, анчоус азовський відмічаються виключно в періоди відновлення сполучення.

Утлюцький лиман за своїми гідроекологічними умовами більш схожий на морську затоку. Його сучасна іхтіофауна нараховує 42 види риб. Слід відмити, що в більшості вона подібна до іхтіофауни Азовського моря, але в останні роки спостерігається певне збільшення чисельності прісноводних видів в верхній частині лиману.

Фауна риб, що мешкають у річках ПНПП об'єднує представників 18 родин, серед яких найбільш чисельними були і залишаються коропові (*Cyprinidae*) та бичкові (*Gobiidae*). Саме види, що входять до них, складають понад 50% сучасної річкової іхтіофауни регіону. У даний час річках ПНПП відмічено 46 видів риб. В останні роки ми спостерігаємо не просто скорочення видового різноманіття риб, але й перебудову іхтіокомплексів за рахунок вселення таких видів як строкатий товстолоб, білий амур, піленгас, бичок пісочник.

Підсумовуючи, слід відмити важливість території Приазовського НПП в охороні природних комплексів та об'єктів регіону. Враховуючи негативні зміни в структурі іхтіоценозів водоймі, слід зазначити про необхідність побудови жорсткої охорони акваторій та сприяти впровадженню заходів з відновлення місць нерестовищ цінних видів риб.